Lacul rău

Vasile Voiculescu

LACUL, CU APE TRAGICE, sta posomorit, adîncit în el însuşi, încleştat asupra prăzii pe care de trei zile o ţinea cu îndărătnicie la fund. În ciuda cruntei muţenii a apelor, malurile spuzite de lume lărmuiau de strigăte şi tînguiri. Oameni pe jumătate despuiaţi alergau de colo-colo prin rogozul pînă la brîu: femei rătăcite îşi frîngeau mîinile şi o forfotă de copii se iţea necontenit, dîră de ştafete între satul ascuns de dîmburi şi lacul ce umplea oibul uriaş al văii.

- L-a găsit ?

- Aş, nu...

Şi frămîntul, dacă se mai ostoia o clipă, se pornea din nou, stîrnit de mama înecatului, care, cutreierînd soborul, scula, îndemna, îndatora mulţimea obosită la un nou ropot de jelanie, cu bocetele ei răguşite.

- Aoleu, Gheorghieş maică, lumina zilelor mele, urla femeia cu gura arsă spre cer, cum s-a îndurat iezerul să te înghită, usca-i-ar Dumnezeu rădăcinile apelor...

Şi sfîşîindu-şi pieptul secat cu unghiile, ridica blesteme şi mai cumplite asupra lacului, care, neclintit în pervazul dimineţii, nu se sinchisea, turnat în cositor.

Bîntuit de duhuri şi vîrtejuri lăuntrice, lacul se ştia că e fără fund, lac rău: înhaţă - şi ce apucă nu mai dă drumul. La faţă se arată curat şi ademenitor. Dar numai la cîteva palme dedesubt mişună o plasă vie de brădiş lacom, răsfirat ca o nesfîrşită caracatiţă, care te prinde şi te încîlceşte fără putinţă de scăpare. În cîteva clipe, iezerul te trage într-unui din nenumăratele puţuri şi cotloane care-l căptuşesc, unde te închide ca într-o pungă.

Lacul rău îşi avea tainele lui venite din vechi veleaturi, pravile pe care pescarii le ţineau din moşi-strămoşi cu smerenie. Nu era îngăduit să-i calci anume locuri,

mai ales mijlocul, care sta ca un iezer aparte, miez negru, viu, unde vine de ape groase ca pe picior zbucnite din alte tărîmuri bulbuceau în afunzişuri, prime-nindu-l necontenit cu rotiri de unde cînd calde, cînd îngheţate. Peste alte colţuri de pe faţa lui întunecată stau puse legături şi oprelişti care nu se ridicau decît la anume zile, după datine şi rînduieli bătrîne. Şi numai de către oameni care cunoşteau cuviinţele şi se înfăţişau cu îmbunări şi descîntece.

Lacul nu suferea urîciunea sub nici un chip. Ucigaşii, nelegiuiţii, bolnavii care i-ar fi pîngărit apele erau apucaţi fără veste şi înghiţiţi. Trebuia să-i ştii toanele, să-i respecţi năravurile, să-i pricepi gîndurile ca să te lase să-l tulburi şi să-ţi dea slobozenie să umbli în visteriile lui cu peşte.

Şi nimeni mai bine ca Gheorghieş nu-i cunoştea adîncul tainelor, toate apucăturile şi arţagurile. El se afla în slujba lacului de cînd venise pe lume. Gheorghieş era copil din flori. Maică-sa îl născuse într-o noapte de mai, acolo, pe malurile înflorite ale iezerului, ascunsă într-un cuib de papură, în rînd cu lebedele sălbatice, fără să fi spus vreodată cine-i fusese ibovnic. O vreme mersese vorba că fata s-ar fi avut cu zmeul lacului. Dar asta se uitase. Părinţii o iertaseră. Şi copilul crescuse frumos şi vrednic, dar mai ales isteţ, fruntaş între toţi cîţi se încumetau să se facă pescari pe lacul cu nume rău.

Pentru el apele aveau slăbiciune. I se deschideau totdeauna fără împotrivire şi—l primeau cu îngăduinţă. Nu-l apucau niciodată vijelii nebune stîrnite din senin, cum se întîmpla multora, nici nu-i piereau mlăjile şi cîrligele furate de paznicii străfundurilor. Cu el pescuiai fără primejdie peşte mare şi frumos din avuţiile fără număr şi seamăn ale lacului. Căci el sta cuminte sub oblăduirile iezerului, supus la toate rînduielile, ca un fecior neîntinat şi ascultător.

Dar de la armată flăcăul se întorsese schimbat, îngîmfat, năbădăios, nărăvit la băutură şi neruşinat cu femeile. Nu mai ţinea datinile, călca opreliştile.

într-o duminică, la horă, Gheorghieş făcu prinsoare să treacă înot lacul. Îl îndîrjise la asta vinul, dar mai cu seamă feciorul popii, cu care se ciocnea mereu pentru fete.

- Cum o să-1 treci, mă ? Ce, eşti peşte ? Ori măcar vidră ? Îl aţîţa acesta. Te-ai descîntat barem ?

- Îl trec, şi încă pe la mijloc, prin iezerul negru, să ştii tu. Eu pot să-mi învoit foalele cum îşi umflă peştii băşica înotului, se lăuda cu sfruntare Gheorghieş. Şi stau aşa, deasupra apei, şi o zi întreagă dacă vreau. Degeaba am fost eu la marină ?

- Pe ce te prinzi ? îl întărîtau ceilalţi.

Şi ţinură prinsoarea pe o vadră de vin, pusă la bătaie pentru toată roata flăcăilor dimprejur. Dar preţul care-l scosese din minţi pe Gheorghieş era o fată. Pentru ochii ei înfrunta mînia lacului şi-şi arăta lăudăroşenia.

Au pornit la iezer, unde Gheorghieş s-a dezbrăcat într-un luminiş, şi-a lăsat grămadă straiele pe mal şi, fără să-şi facă o cruce, a sărit în apele încruntate, pe care a început să le taie voiniceşte cu lopeţilor braţelor. Fîrtaţii îi ţineau de urît de pe mal, hăindu-l necontenit.

Dar Gheorghieş, ca un smintit, uitase că mai cu seamă duminica era cu asprime oprit să tulburi odihna lacului şi să-1 înfrunţi... Şi încă încins de vin şi aprins de o muiere... Pe la un sfert din drumul către cellalt mal, s-a răsucit şi s-a pus plută, mînînd lin spre mijlocul iezerului. Acolo deodată a scos un răcnet, s-a dus la fund, a săltat iar deasupra, luptînd cu îndărătnicie şi cercînd să strige. Celor de pe mal li s-a părut că vorbeşte cu cineva, că se roagă, zbătîndu-se între nişte braţe de apă ce se ridicau să-1 încolăcească. Şi li se năzăriră năluci şi spaime cu plete de spumă şi bărbi creţe de valuri. Dar repede, ca şi cînd cineva l-ar fi tras de picioare în jos, Gheorghieş s-a făcut nevăzut, înghiţit în adînc. Flăcăii care-1 urmăreau cu ochii au încremenit la început, apoi s-au zbătut, neştiind ce să facă. Nici unul n-a îndrăznit să sară şi nici o luntre la îndemînă. Spăimîntaţi, au alergat în sat să dea de veste şi să ceară ajutor, părăsindu-l acolo.

Doar straiele au rămas grămăjoară albă, să poarte grija înecatului şi să arate în ce parte să-1 caute.

A sosit peste cîtva timp satul tot. Cîrduri de femei şi fete au dat ocol iezerului văietîndu-se. Au venit numaidecît popa şi primarul.

S-au înfăţişat jandarmii cu pescari pricepuţi, care scoaseră lotca pitită într-un stufăriş. Şi de trei zile răvăşeau apele în sus şi în jos, aruncînd năvoadele cu ghiulele de plumb, trăgeau cu plăşile, cotrobăiau cu cangile înfipte în prăjini de cîte cinci stînjeni. Fără nici un folos.

Iezerul păstra cu îndărătnicie prada în apele întărîtate.

În cele din urmă, jandarmii se hotărîră să arunce dinamită. Exploziile au să răscolească adîncurile, silindu-le să verse afară trupul înecatului. Lumea adunată îşi uită de necaz, bucuroasă de rara privelişte a unui vînat de peşte neîngăduit oamenilor de rînd.

Pentru asta s-a împărţit mijlocul iezerului, unde se bănuia că e înecatul, în mai multe partaluri, în care s-au vîrît cu socoteală, din loc în loc, cartuşele. Şi deodată zeci de detunături zbucnite una după alta umplură de tunete şi ecouri uriaşul cazan al văzduhului răsturnat deasupra văii. Trîmbi sălbatice de ape speriate ţîşniră din iezerul cutremurat din ţîţîni, amestecate cu mîl răscolit din fund. Şi adîncul îşi arătă o clipă chipul. Apoi bulboane bolborositoare fierseră multă vreme, vărsînd spume mînioase ca dintr-un izbuc furios. Pe urmă noianul frămîn-tat al valurilor se potoli încet. Ici-colo, un tremur întîrziat scutura încă pieliţa apelor. Şi pe liniştea şi mai încruntată a apelor

lacului începură să se ivească pilcuri de peşti cu pîntecele-n sus, mai ales ştiuci argintii, crapi verzi şi lini negri.

Cangile şi plăşile se zvîrliră iar, dar acum nu pentru înecatul uitat cu de-săvîrşire. Oamenii de pe mal se uitau cu jind cum jandarmii şi pescarii culegeau în lotci grămezi de peşte ucis. Cînd sosea cîte un pîlc azvîrlit la mal, se buluceau

toţi să apuce, îmbrîncindu-se. A fost o pomană de peşte cum nu şi-ar fi făcut Gheorghieş cu toată averea lui.

Tîrziu, cînd s-a sfîrşit cu adunarea şi împărţeala prăzii, şi-au adus aminte şi de înecat. Nici urmă de Gheorghieş pe limpezişul încă înveninat de mînie. Apele sloboziseră peşti, dar nu se îndurau să dezlege mortul.

Acum se uitau unii la alţii cu braţele încrucişate, neştiind ce să mai facă.

- Ei, drăcia dracului! Ce zici, domnule sergent, mai dăm o dată bomba ? întrebă primarul.

- Gata, nu se mai poate. Costă prea scump. Facem raport precum că nu se găseşte şi ne vedem de treabă. Ajung trei zile.

Şi jandarmii, săltîndu-şi armele din umăr, porniră spre sat. Primarul şi popa se alăturară şi ei şi părăsiră cercetarea. Autorităţile socoteau pe drept cuvînt, de acum înainte, orice încercare de prisos.

Dar în faţa acestei părăsiri, ţipetele şi frîngerile mamei, ostoite cîtva timp de spectacolul exploziei şi de pescuitul miraculos, se porniră şi mai fioroase, în isonul celorlalte muieri.

- Nu mi-l lăsaţi acolo... Nu-l părăsiţi, jivinelor, urla femeia cu gura neagră de durere, smulgîndu-şi părul şi ţinîndu-se după primar. Vînz boii, ţipa ea, vînz pămîntul şi plătesc tot, numai scoateţi-l să-1 pot înmormînta.

Dar starostele satului se scutură de mîinile ei slăbănoage şi îşi văzu de drum. Satul, însă, solidar cu durerea femeii, nu se urnea din loc. Şi bocete necurmate izbucneau din gloata milostivă, care înconjurase pe preot şi nu-1 lăsa să plece.

- Nu se poate să-1 laşi peştilor, părinte, că e suflet de creştin, fecior de-al nostru şi se cade pus în pămînt închinat.

Şi îl întindeau toţi ca nişte cîini, trăgîndu-l de anteriul ponosit.

Iată că tocmai cînd popa se smucea să scape, sosi la iezer, păşind anevoios în cîrjă, o arătare, o mogîldeaţă abia ţinîndu-se pe picioare: bătrîna Savila, stră-moaşa satului, intră în gloata zgomotoasă, aducînd în gheba spatelui cumineţenia celor peste o sută douăzeci de ani ai ei... Cum o văzură, o înconjurară toţi. Popa înlemni locului...

- Cum de te-ai încumetat să faci calea pe jos, şi încă pe arşiţa asta ? o certau feciorii şi nepoţii. De ce n-ai stat acolo pe prispă ?

- Da' ce, era să vie sfîntul Ilie, cu carul lui, să mă aducă ? îi repezi bătrîna. Că i-am auzit tunetele mînioase. Am plecat şi eu cum am putut, dacă voi nu m-aţi luat...

- Dacă te prăbuşeai în drum ?

- Dumneata eşti de plecat singură de acasă ?

Insă lumea cealaltă o primi ca pe o nădejde nouă, şi femeile săriră s-o sprijine de subţiori.

- Va să zică, nu l-aţi găsit ? clăti din capul tremurat bătrîna.

- Nu, maică, păcatele noastre.

- Aţi mîniat lacul degeaba şi mai rău l-aţi înverşunat cu împuşcăturile voas-tre nelegiuite...

- Ce era să facem, bitică ?

- Destul, lăsaţi căngile, făcu semn bătrîna. Trebuie să încercăm altfel, să luăm urma sufletului. Că sufletul se află şi răspunde mai uşor ca trupul. El ascultă de chemare şi rugăciuni. Şi trebuie îmbunat lacul.

Şi bătrîna scoase dintr-un colţ al maramei o turtă de făină albă în chip de prescură, cu patru colţuri în cruce, dar mai lată şi mai subţire.

- Părinte, se întoarse ea spre popă, mergi cu mine. Unde s-a întîmplat năprasna ?

O duseră acolo, la grămada de straie care stăruia să însemneze locul pe mal de unde pornise nenorocirea.

- Faceţi o cruce din lobdii de anin, porunci ea oamenilor punînd prescura jos. Nu s-au împlinit încă trei zile, nu-i aşa, de cînd s-a înecat Gheorghieş ? întrebă ea.

- Nu... mai avem un conac. La chindii abia se fac trei zile pline, o încredinţa unul din flăcăii ce însoţiseră pe înecat.

- Este vreme destulă, mormăi bătrîna uitîndu-se la soare. Grăbiţi crucea. Părinte, să stai aici, că ai să citeşti.

- Da' cum, păcatele, că n-am cartea cu mine, se apără popa.

- Nu-i nimic. Zici aşa pe deasupra o blagoslovenie din ce ţii minte. Că trebuie sfinţite crucea şi prescura dată pomană apelor de sufletul mortului. Să fie şi iezerul mulţumit cu ceva şi să se îndure.

Repede, crucea strunjită din topor fu înfiptă pe mal în faţa pîlcului de haine ale mortului... La picioarele ei fu rînduită azima. Popa, răscolit, găsi în amintire frinturi de molitve, ectenii şi psalmi, împletite cu rugăciuni, cu care cerşi milostivire pentru sufletul înecatului, şi dezlegare din legături şi greşeli, cerîndu-l înapoi spre îngropare creştinească.

Norodul îngenuncheat pe malul lacului, îndărătnic, se bătu îndelung cu fruntea de pămînt, închinînd ţarina cu lacrimi îmbelşugate. Apoi urmă binecu-vîntarea turtei în care ardeau înfipte cinci lumînări, patru în cruce la cele patru colţuri şi una ca un miez în mijloc.

La un îndemn al bătrînei, o fată şi un flăcău luară prescura pe mîini, şi cu mare alai, urmaţi de preot, păşiră pînă-n iezer, unde o puseră pe faţa mohorîtă a apelor.

Lumea privea cu răsuflarea tăiată. Popa îşi istovise provizia de cîntări şi tăcuse cuprins de sfială, dîndu-se cîţiva paşi înapoi. Mulţimea aştepta, nu ştia nici ea ce.

Atunci bătrîna, sprijinită de femei, se aplecă asupra iezerului şi începu să taie apele în chip de cruce cu cîrja, îngînînd o veche vrajă, ca un bocet: împăca peştii, chema sufletul apelor şi-i cerea îndurare pentru cei ce au greşit şi l-au pîngărit.

Iar se ridica uitîndu-se la cer şi iar se încovoia peste ape, închinîndu-se cu toiagul în cele patru zări spre care plecau cercuri.

Bătrîna stete multă vreme aşa, întoarsă cu spatele spre soare, ascuţindu-şi privirile ca pe nişte iscoade trimise departe, cînd pe cer, cînd pe luciul apelor. Străbătură oare aievea vederile ei prin obrocul vînăt al undelor ? Sau ea citi vedenia numai în limpezimea lăuntrică a ochilor ei ? Iată, într-o copcă răzleaţă a lacului, unde nu ajunsese răscoala exploziilor, se iscă deodată o înfiorare, un freamăt nesimţit, ca o veste adusă de undele misterioase ale unui miros. Şi, numaidecît, o dîră argintie plecă de acolo spre azima de sub toiagul fără astîmpăr. Venea pe sub faţa iezerului, cu iuţeală, o funie vie, împletită din peştişori de toate neamurile, care ajunseră la azimă şi o asaltară. Dar numaidecît, un nou curent, o şuviţă de vibrări se alese de sub toiag şi porni împotrivă, din mal spre lac, alunecînd deasupra celei dintîi, spre copca iezerului de unde izvorîse noianul de peştişori.

Se înteţea astfel sub ochii bătrînei un curent de lăcomie între doi poli de hrană.

Cu nesmintita ei înţelepciune pescărească, Savila citi tainicele rune, cu care lacul îşi scria legile lui veşnice. Dar pentru toată lumea cealaltă semnele rămăseseră nevăzute, slove ascunse între două adîncuri. Numai bătrîna înţelese tîlcul fîşiei curgătoare între două momeli. O momeală era cea pe care o întinsese ea: azima de la mal.

Dar acolo, în copca răzleaţă, de unde pornea roiul de peştişori lacomi, ce putea fi ?

Bătrîna aşeză şi împinse cu cîrja azima în şuviţa de apă însufleţită, care, pornind stîrnită de mîna ei prin toiag, ducea vibrările-i tainice către acel anume loc din larg, care-şi dezvăluia o taină asemănătoare despre care şi el trimitea veşti pînă la degetele atotsimţitoare ale bătrînei. Aşijderi căutătorilor de fîntîni şi comori, cu varga magică în mîini, ea dibuise în ascunzişul apelor trupul pierdut al înecatului.

Şi iată că, fără o picătură de vînt sau măcar o boare, prescura cu luminările aprinse porni uşor, ca dusă de o suflare, să se depărteze de mal.

Gloata fremăta, parcă ea ar fi mînat-o cu sufletul şi vînzolirea ei. Cîteva clipe trifoiul cu patru foi al azimei stete în loc, neştiind încotro s-o apuce. Bătrîna bătea tot mai aprig în cruce apele cu toiagul. După cîteva şovăiri turta porni din nou, ca o corăbiuţă făcută de copii, de data asta îndreptîndu-se spre copca răzleaţă către care se ţintise toiagul Savilei, unde se opri. Şi nu se mai clinti din loc. Se zărea acolo, ca o foaie de nufăr pe care licăreau cinci lacrămi de lumină.

- Acolo e Gheorghieş, arătă bătrîna, închinînd necontenit apele cu cîrja. Oamenii priveau nedumeriţi. Nu înţelegeau...

- Trei zile sufletul nu se dezlipeşte de trup, lămuri ea, mereu îi joacă împrejur. Nu se îndură să-l părăsească. Sufletul lui Gheorghieş a stat adineauri aici lîngă noi, ademenit de crucea pe care s-a odihnit. Acum şi-a luat prescura şi a dus-o trupului în groapa iezerului. Căutaţi acolo, ce mai aşteptaţi ?!

Pescarii săriră în lotcă şi ajunseră înfriguraţi la azimă. În jurul ei tăbărîră nes-fârşite roiuri de peşti, atît de deşi că o ţineau în loc, înconjurînd-o de toate părţile s-o ciugulească. Din cînd în cînd, umbre prădalnice de ştiuci desprinse din adînc zvîcneau în sus pînă la ea, fugărind plevuşca spăimîntată. Dar, nemulţumite cu gustul turtei, coborau iar, bătăioase, spre alt ospăţ mai bogat ce se ghicea în fund, în jurul căruia o roată de dihănii lacome se ţeseau într-o zvîrcolire fără de răgaz.

Acolo zvîrliră pescarii cangile şi rîcîiră iar adîncurile. După o scurtă cazană, apele se îndurară şi sloboziră prada aninată de cîrligul unei prăjini.

Leşul a fost săltat în luntre. În locul lui a rămas zălog acolo, tot mai afundată, azima sufletului.

Gheorghieş, scos la mal, zăcea verde-vînăt, năucitor de umflat, hîd, ciugulit de peşti, forfecat de raci, cu brădiş în loc de păr şi scoici în coşul pieptului.

Maică-sa, potolită scurt din plînsete, îl privea şi nu-şi credea ochilor. Mulţimea amuţită se holba îngrozită la el...

- Mai bine îl lăsau acolo... izbucni scuturată de plînsete o fată care-l avusese drag.

Bătrîna urma să molcomească apele bătîndu-le lin în cruce cu cîrja.

luni, 7 iulie 1947